

Досжанов Бауыржан Таттибекұлы

Темірбек Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясы, «Сәндік өнер» кафедрасының аға оқытушысы, философия докторы PhD, Мәдениет саласының үздігі.

«Алаша батыр». Гобелен, 2019 жыл. Жүн, акрил, жібек, қолмен тоқылған. Размер: 170 x 260 см. Автор: Досжанов Бауыржан.

«Алаша батыр» гобелен шығармашылық туындысы.

Дәстүрлі көшпелі мәдениеттің сюжеттері мен бейнелерінің алуан түрлілігі қазіргі заманғы қазақ гобелен өнерінде өз көрінісін тапты. Дегенмен, ең толғандыратын, қасиетті мәнге ие бейнелердің бірі – шабандоз бен ат тақырыбы болып қала береді. Бұл тандем қазіргі қазақ суретшілері үшін ұлттық мәдениет пен дәстүрдің символы, таныстырушы белгісіне айналып, қазақтардың дәстүрлі атты-көшпелі өркениетінің тұрақты архетиптер жиынтығынан Қазақстанның кәсіби бейнелеу өнерінің архетиптеріне біртіндеп ауысып келеді.

Тәуелсіздік алғаннан кейін Қазақстанның қазіргі бейнелеу мәдениетінде суретшілердің қазақ батырларының – дала рыцарь-көшпенділерінің даңқты ерлік істері мен жеңістеріне ерекше назар аударуы байқалады. Өкінішке қарай, бұл қызығушылық көбіне «батырландыру» деп аталатын тәсілмен, яғни дала тандемінің бейнесін көркемдік ашуға арналған сюжеттер мен тақырыптарда көрініс табады. Мұндай пафосты туындыларда батырлар көрермен алдында әрдайым ат үстінде эпикалық позаларда отырып, өлімге қарай қорқусыз, жеңістің салтанатымен жарқын сәтті бейнелеп, кезекті ерлікті жасайды немесе шайқаста жеңілген жауларының денелері үстінде жеңісті тойлайды.

Мұндай көркемдік шешімге қарама-қарсы, ұсынылып отырған гобеленнің авторы – Досжанов Бауыржан жауынгер-көшпенді бейнесін жұмыс жасау барысында оны дағдыдан тыс ашуға, қызықты сюжеттік-композициялық шешіммен және философиялық мазмұнмен толтыруға тырысады.

«Алаша батыр» («Жолақты әлемнің жауынгері») гобеленінде басты кейіпкер көрерменге бетпе-бет тұр. Оның тұрақтылығы мен қозғалмастығын ұзын найза баса көрсетеді, найзаның ұшы түрік халықтарының тотемі – қасқыр басы бейнеленген тумен көмкерілген. Жауынгер найзаны қолында эквилибрист сияқты, трапецияда тепе-теңдікті сақтап тұрған адамдай ұстайды. Б. Досжанов жауынгерді арқанға (трапецияға) теңгеріп тұрған акробатпен салыстыра отырып, дала батырының бейнесін күтпеген жағынан ашады. Жауынгердің кәсіби қызметінің негізгі мазмұны тек романтика мен әскери даңқ ореолымен ғана емес, өмір мен өлім арасындағы шекаралық күйдегі үздіксіз тепе-теңдікті сақтаумен толыққан.

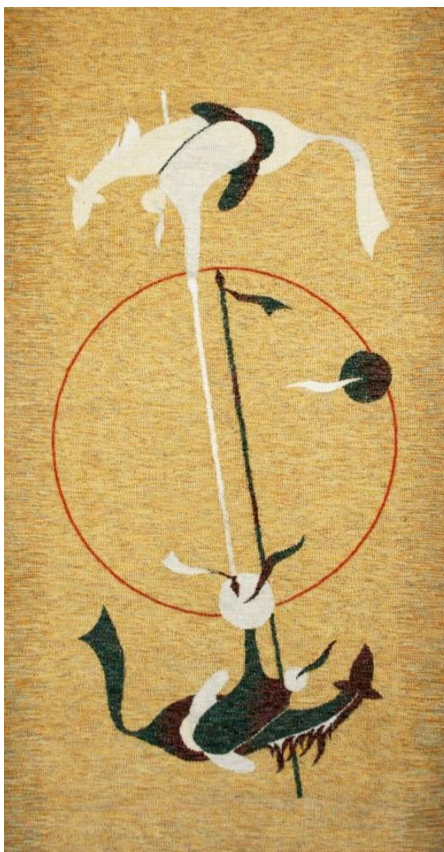
Жауынгердің артында, тасбақа қабығындай үлкен қалқанмен қорғалған жерде оның адал досы әрі жауынгерлік серігі – тұлпары тұр. Оның пропорциясы бұзылған, стилизацияланған денесінде батырдың кәсіби құрал-саймандары – қисық қылыш пен қанжар, садақ пен жебе салынған сақтама, балта және тікенді шоқпар көрмедегі немесе дүкен витринасындағы экспонаттардай орналасқан. Бірақ жауынгер – ұйықтамайтын, жемейтін, ішпейтін мифтік кейіпкер емес. Әсіресе, жауынгерлік өнерде де, кез келген мамандықтағыдай, өмірдің осы элементтері әртүрлі қаруды меңгерудегі шеберліктен кем емес маңызға ие. Сондықтан ат үстінде шағын жорық қазаны (қасық пен шанышқымен), торсық – сұйықтық сақтайтын былғары ыдыс және

сирек кездесетін бос уақытты әдемі стратегиялық ойынмен өткізетін шахмат та бар.

Жауынгердің басы екі ұзын иілген қауырсынмен безендірілген дулыға киген. Бұл стилистикалық деталь, сондай-ақ шапанның етегі (хакамаға – жапондық дәстүрлі бүктемелі шалбарға, юбка немесе шароварға ұқсас) батыр бейнесін ортағасырлық Азияның ұлы жауынгерлері – жапон самурайларымен нәзік байланыстырады.

«Алаша» кілемін насихаттау мақсатында жауынгердің киімі, қуатты аттың мойны мен құйрығы, сондай-ақ гобелен композициясындағы күннің жарты шеңбері әртүрлі масштабтағы иірілген және түзу жолақтармен – «алаша» толтырылған. Гобелендегі дала көшпелі мәдениетінің символизмі дәстүрлі қазақ ою-өрнектерінің элементтері арқылы беріледі, олар композицияға органикалық түрде енгізілген.

Досжанов Бауыржан Таттибекұлы шығармашылық жұмыстары.

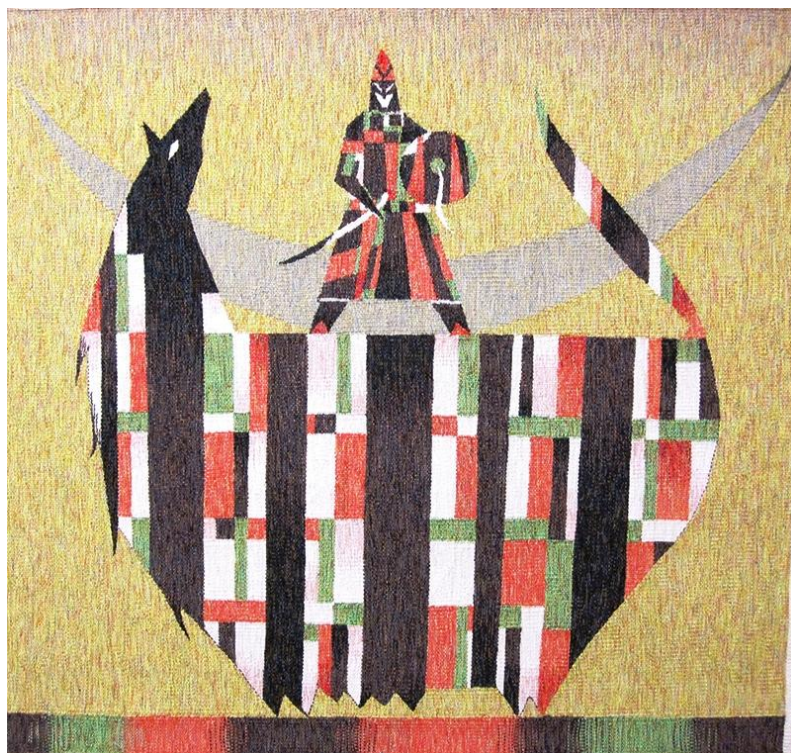
«Жекпе-жек». Гобелен, 2011 жыл. Жүн, акрил, жібек, қолмен тоқылған.
Көлемі: 85 x 160 см.

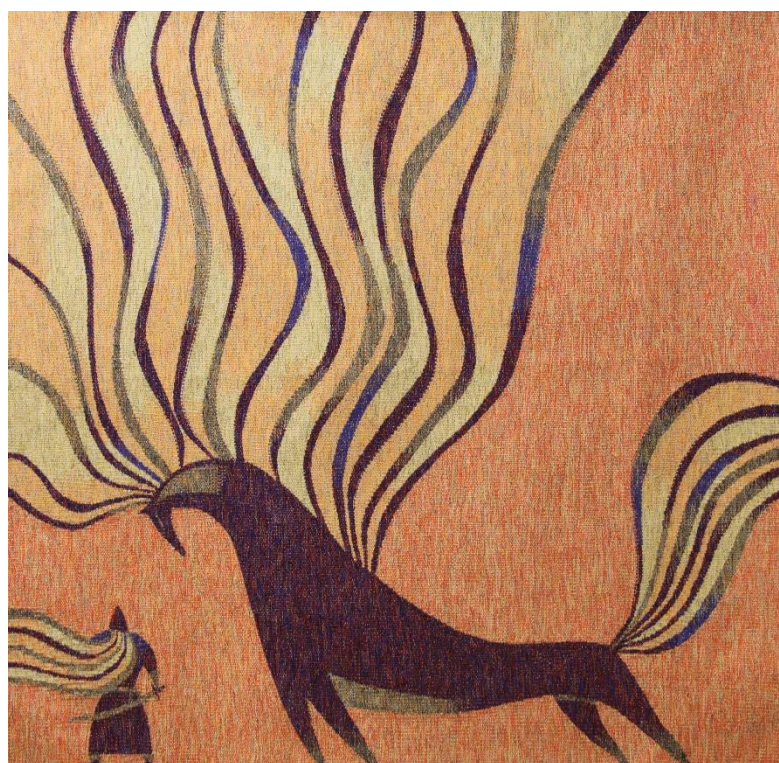
«Ошақбасы қорғаушысы». Гобелен, 2011 жыл. Жүн, акрил, жібек, қолмен тоқылған.
Көлемі: 150 x 230 см.

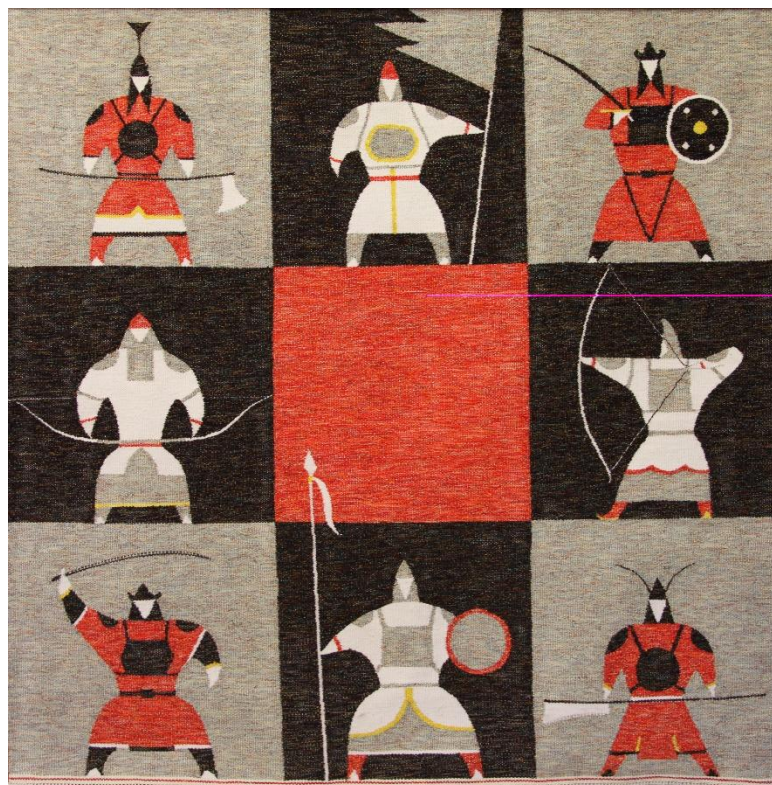
«Уақыт пайымдаушысы». Гобелен, 2012 жыл. Жүн, акрил, жібек, қолмен тоқылған.
Көлемі: 100 x 105 см.

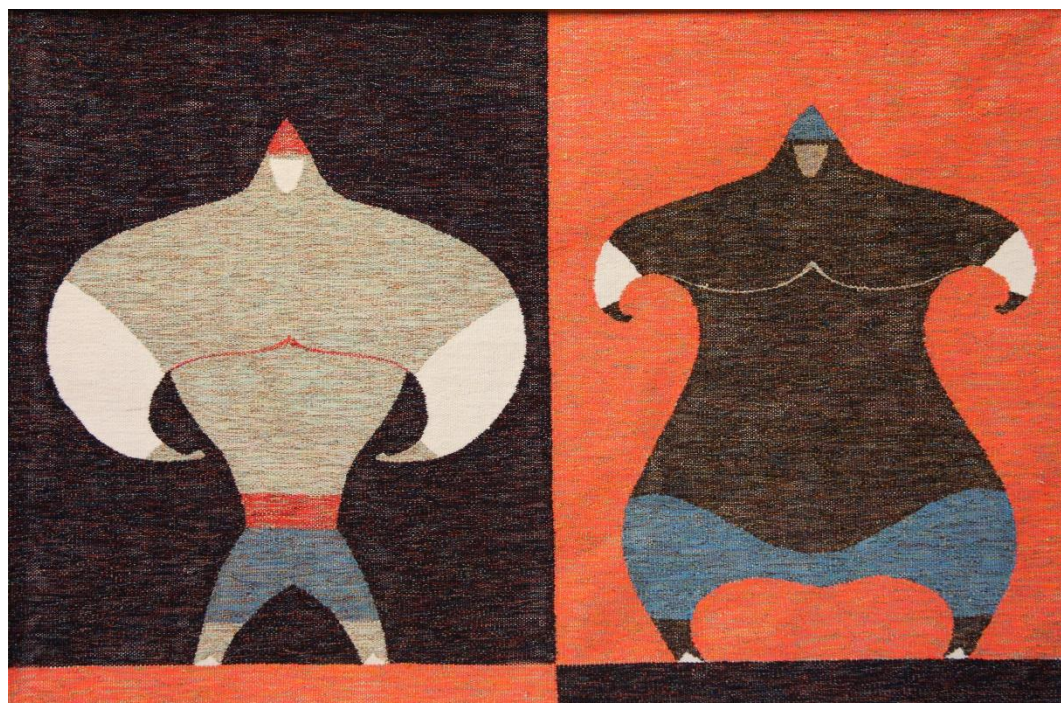
«Ашын». Гобелен, 2013 жыл. Жүн, акрил, жібек, қолмен тоқылған. Көлемі: 110 x 100 см.

«Жел батыр». Гобелен, 2013 жыл. Жүн, акрил, жібек, қолмен тоқылған.
Көлемі: 125x 125 см.

«Сардарлар». Гобелен, 2013 жыл. Жүн, акрил, жібек, қолмен тоқылған.
Көлемі: 130 x 130 см.

«Палуандар». Гобелен, 2014 жыл. Жүн, акрил, жібек, қолмен тоқылған.
Көлемі: 130 x 110 см.

«Бесік жыры». Гобелен, 2014 жыл. Жүн, акрил, жібек, қолмен тоқылған.
Көлемі: 130 x 170 см.

«Жанасу». Гобелен, 2015 жыл. Жүн, акрил, жібек, қолмен тоқылған. Көлемі: 150 x 150 см.

«Табысу». Гобелен, 2015 жыл. Жүн, акрил, жібек, қолмен тоқылған. Көлемі: 150 x 150 см.

«Пайғамбар». Гобелен, 2016 жыл. Жүн, акрил, жібек, қолмен тоқылған.
Көлемі: 170 x 225 см.

«Палуан». Гобелен, 2017 жыл. Жүн, акрил, жібек, қолмен тоқылған. Көлемі: 130 x 170 см.

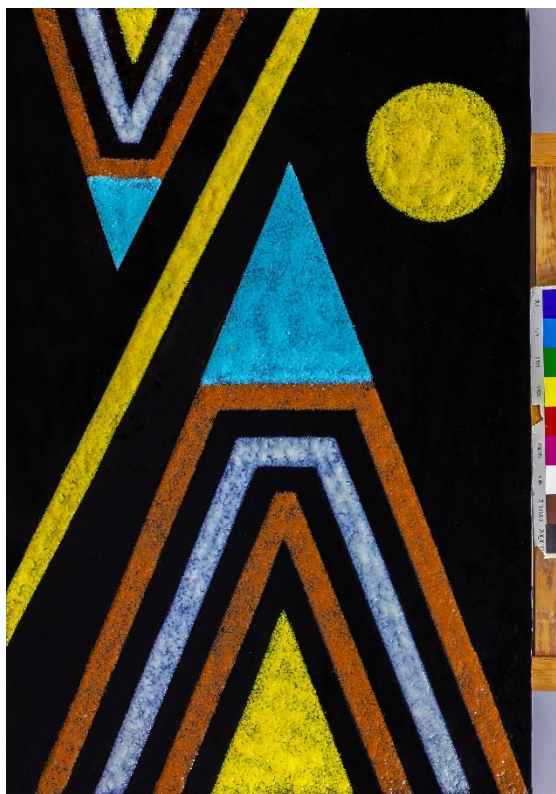
«Алаша батыр». Гобелен, 2019 жыл. Жүн, акрил, жібек, қолмен тоқылған.
Размер: 170 x 260 см.

«Өмір жолы». Ши, 2010 жыл. Жүн, құрғақ ши, жіп, қолмен тоқу. Көлемі: 45 x 110 см.

«Күнге жол». Витраж, 2021 жыл. Шыны. Көлемі: 45 x 65 см.

«Үш қазына». Витраж, 2021 жыл. Шыны. Көлемі: 45 x 65 см.

«Отбасы күші». Киіз, 2025 жыл. Жүн, акрил бояуы, жүнді қолмен басу.
Көлемі: 150 x 125 см.

«Көктемнің қызыл кітабы». Киіз, 2025 жыл. Жүн, акрил бояуы, жүнді қолмен басу.
Көлемі: 50 x 50 см.

«Бақыт тотемі». Киіз, 2025 жыл. Жүн, акрил бояуы, жүнді қолмен басу.
Көлемі: 60 x 60 см.